

УДК 332.1; 330.43

Материнко Володимир Олександрович

здобувач освітнього-наукового ступеня доктора філософії,

спеціальності 051 Економіка

Полтавського університету економіки та торгівлі

Materynko Volodymyr

Candidate for the degree of Doctor of Philosophy,

specialty 051 Economics

Poltava University of Economics and Trade

ORCID: 0009-0007-3803-3288

ПРОСТОРОВЕ ПОЗИЦІОНУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ СИСТЕМ ЗА РІВНЕМ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

(на прикладі територіальних громад Полтавської області)

SPATIAL POSITIONING OF TERRITORIAL SYSTEMS BY THE LEVEL OF ECONOMIC DEVELOPMENT

(based on the example of territorial communities of Poltava region)

***Анотація.** Вступ. Сучасний економічний розвиток територіальних систем перебуває під постійним впливом зовнішніх і внутрішніх чинників, що посилює нерівномірність динаміки їхнього розвитку. В умовах глобальної взаємозалежності та конкуренції необхідна обґрунтування теоретико-методичних підходів, які дозволили б не лише фіксувати поточний стан, але й здійснювати просторове позиціонування територій порівняно з іншими одиницями із врахуванням основних їх властивостей. При цьому, просторове позиціонування є інструментом ідентифікації ключових зон економічного розвитку територіальних систем. Саме систематичне оцінювання (моніторинг) виявлених структурних*

дисбалансів (нерівномірностей) дозволить ефективно обґрунтувати стратегічні пріоритети та вектори регіональної політики стимулювання економічного розвитку із застосуванням диференційованого підходу.

Мета. Метою дослідження є розробка теоретико-методичного підходу до просторового позиціонування територіальних систем за рівнем економічного розвитку на основі інтегральної оцінки їхньої насиченості та освоєності, а також обґрунтування стратегічних пріоритетів регіональної політики.

Матеріали і методи. У науковій роботі застосовано міждисциплінарний підхід, що поєднує положення регіональної економіки та прикладної статистики. Теоретичною основою слугують праці вітчизняних та зарубіжних науковців у сфері просторового розвитку та регіональної діагностики. Емпіричну базу становлять статистичні дані та аналітичні дашборди територіальних громад. Застосовано методи логічного аналізу, синтезу, статистичного групування та матричного аналізу. Обґрунтовано необхідність використання інтегральних показників насиченості та освоєності, як основних властивостей територіальних систем.

Результати. Обґрунтовано теоретико-методичний підхід економічної діагностики територіальних систем, що базується на зіставленні інтегральних показників насиченості та освоєності. На основі цього підходу сформовано просторово-економічну матрицю, яка дозволяє класифікувати територіальні системи на чотири стратегічні квадранти (зони): сталого зростання, економічної спеціалізації, особливих умов розвитку та трансформації. Для кожної групи обґрунтовано типи стратегій (інноваційна, соціального стимулювання, фокусної консолідації та антикризове управління), що дозволяє виявляти структурні дисбаланси та обґрунтовувати вектори розвитку регіональної політики.

Перспективи. . Подальші дослідження доцільно спрямувати на розробку моделі просторово-часового позиціонування, яка враховуватиме траєкторії розвитку територіальних систем та просторові ефекти взаємовпливу між територіальними системами.

Ключові слова: просторове позиціонування, територіальна система, стимулювання, економічний розвиток, насиченість, освоєність, інтегральний показник, просторово-економічна матриця, регіональна політика, стратегія, територіальна громада.

Summary. *Introduction. The modern economic development of territorial systems, viewed as relatively autonomous objects of spatial planning, is constantly affected by a combination of external and internal factors. Isolating the influence of these factors is often impossible due to a number of objective and subjective circumstances. In the context of increasing global interdependence and intensified competition, differences in the dynamics of their economic development become critical. This requires the justification of theoretical and methodological approaches that would allow not only for fixing the current state but also for the spatial positioning of territories in comparison with other units, taking into account their fundamental properties. Spatial positioning is therefore an instrument for identifying key zones of economic development for territorial systems. Systematic evaluation (monitoring) of the revealed structural imbalances (unevenness) will allow for the effective substantiation of strategic priorities and vectors of regional policy to stimulate economic development using a differentiated approach.*

Purpose. The purpose of the study is to develop a theoretical and methodological approach to the spatial positioning of territorial systems based on the level of economic development, utilizing the integral assessment of their saturation and utilization degree, and to justify the strategic priorities of regional policy.

Materials and Methods. The research employed an interdisciplinary approach, combining principles of regional economics and applied statistics. The theoretical foundation is based on the fundamental works of Ukrainian and foreign scholars in the fields of: theory of territorial systems and spatial-temporal development, methodology of regional diagnostics and statistical analysis, and concepts of multi-level governance and regional policy. The empirical data were sourced from official statistical materials of the Main Department of Statistics of Ukraine and analytical dashboards of revenues to the local budgets of territorial communities. Methods of logical analysis, synthesis, scientific generalization, statistical grouping, and matrix analysis were applied during the research. The necessity of using integral indicators of saturation and utilization degree, as key properties of territorial systems, was substantiated.

Results. A theoretical and methodological approach for the economic diagnosis of territorial systems was substantiated, based on the comparison of integral indicators of saturation and utilization degree. Based on this approach, a spatial-economic matrix was formed, which allows for the classification of territorial systems into four strategic quadrants (zones): sustainable growth, economic specialization, special development conditions, and transformation. For each group, specific types of strategies were substantiated (innovation strategy, social stimulation, focal consolidation, and anti-crisis management), which enables the identification of structural imbalances and the substantiation of regional policy development vectors.

Prospects. Further research should be aimed at developing a spatial-temporal positioning model that will take into account the trajectories of development of territorial systems and the spatial effects of mutual influence between these systems.

Key words: spatial positioning, territorial system, stimulation, economic development, saturation, utilization degree, integral indicator, spatial-economic matrix, regional policy, strategy, territorial community.

Постановка проблеми. Сучасний економічний розвиток територій, що розглядаються як відносно автономні об'єкти просторового планування, перебуває під впливом сукупності зовнішніх і внутрішніх чинників. При цьому, забезпечити ізолювання вплив цих чинників часто є неможливим через низку об'єктивних та суб'єктивних обставин. У контексті поглибленні інтеграційних процесів та посилення конкурентної боротьби в розрізі територіально-просторових утворень, виявлення відмінностей в динаміці їх економічного розвитку набувають актуального значення. Все це вимагає обґрунтування теоретико-методичних підходів економічної діагностики територіальних систем, які б дозволили не лише фіксувати поточний стан, але й здійснювати їхнє позиціонування з огляду на траєкторію їхнього розвитку та порівняно з іншими територіальними одиницями. У таких умовах, саме просторове позиціонування територій за рівнем економічного розвитку є ключовим інструментом для ідентифікації лідерів, ар'єргардів та аутсайдерів в економічному розвитку. Моніторинг виявлення структурних дисбалансів (нерівномірностей) дозволить обґрунтувати стратегічні пріоритети та вектори розвитку регіональної (територіальної) політики стимулювання економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню теоретико-методичних підходів регіональної діагностики, просторового розвитку, оцінювання економічної стійкості територіальних соціально-економічних систем присвячені праці як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Зокрема варто відзначити напрацювання: І. Семігуліної [14], О. Байтерякова [7], І. Арсененкової [7], Л. Донченко [7], Г. Олексюк [13], С. Куйбіди [13], Н. Лисяк [13], Н. Попадинець [13], С. Онишук [5], З. Бурик [5], П. Книша [5], Т. Бондарук [8] та інших. Зарубіжний досвід, представлений дослідженнями: Sala-i-Martin X. [6], A.Kassoum [2], J. Le Gallo [2], A. Vallone [2], J. Maruva [4] та інших.

Методологічна частина дослідження ґрунтується на необхідності врахування інтегральних індексів. Зокрема, С. Liu [3], К. Мамонов [3;11], О. Канівець [3], В. Медвідь [10;12] у своїх дослідженнях обґрунтовували методичні підходи до інтегральної оцінки розвитку територіальних соціально-економічних систем. Також вагомими є дослідження Н. Струк [15], де авторка досліджує взаємозв'язок соціально-економічного розвитку територіальних громад з базою місцевого оподаткування. Наукова робота С. Бортника, Т. Лаврук, В. Пересадько [1] присвячена узгодженню цілей розвитку територіальних соціально-економічних систем з досягненням індикаторів сталого розвитку.

Проте, незважаючи на наявні наукові дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених, потребує обґрунтування теоретико-методична база економічної діагностики територіальних соціально-економічних систем.

Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методичного підходу до економічної діагностики територіальних систем на основі інтегральної оцінки їхньої насиченості та освоєності, а також обґрунтування стратегічних пріоритетів регіональної політики.

Матеріали і методи. Наукова робота базується на використанні міждисциплінарного підходу, що поєднує положення регіональної економіки, просторового планування та прикладної статистики. Теоретичну базу дослідження становлять фундаментальні праці українських та зарубіжних науковців у сферах: теорії територіальних систем та просторово-часового розвитку, методології регіональної діагностики та статистичного аналізу, концепцій багаторівневого управління та регіональної політики.

Емпіричними даними виступили офіційні статистичні матеріали Головного управління статистики України, дані аналітичних дашбордів надходжень до місцевих бюджетів територіальних громад тощо.

Виклад основного матеріалу. Виходячи з теоретичних положень різних науковців [7;14], територіальна система є складним об'єктом просторового планування, її стійкість та функціонування детерміновані простором та наявністю багаторівневої структури [10].

Ключовими ознаками, які дозволяють розглядати будь-яку організаційну форму факторів виробництва як територіальну систему, є системність, цілісність, просторова узагальненість, територіальна детермінованість та часове позиціонування. При цьому, управління розвитком територіальної системи вимагає врахування багаторівневої ієрархії та взаємопов'язаних підсистем з розгалуженою мережею зв'язків. Такі обставини умов протікання соціально-економічних процесів на відповідних територіях дозволяють використовувати для їх оцінювання систему показників. Це все визначає можливість та необхідність використання для дослідження територіальних ситуацій та проблем статистичних методів.

Варто зауважити, що методики статистичного аналізу базуються на поєднанні процесів аналізу та синтезу. Такий емпіричний підхід є фундаментальним для вивчення масових економічних та соціальних процесів та явищ. Статистичний аналіз дозволяє виділити спільні риси та відмінності у явищах, що виявляється через класифікацію об'єктів на окремі групи, визначення їх характеристик і проблемних аспектів. Синтез, у свою чергу, забезпечує узагальнення отриманої інформації як по цих групах, так і в межах цілого досліджуваного об'єкта, створюючи цілісну картину. У зв'язку з тим, що соціально-економічні процеси характеризуються динамізмом, постійно змінюються та розвиваються, то методи статистичного аналізу забезпечують їх вивчення (дослідження) в часових та структурних змінах. Саме перехід від статичної оцінки до динамічного аналізу, який враховує не лише поточний стан, але й просторові ефекти та вектори розвитку всередині складної ієрархічної

структури дозволяє виявляють закономірності розвитку таких територіальних систем.

Основними властивостями, які можуть характеризувати рівень розвитку будь-якої території, виступає її насиченість та освоєність. При цьому, насиченість визначає ступінь заповнення території корисними копалинами, матеріальними ресурсами, об'єктами інфраструктури (у т.ч. науковими установами та організаціями), населенням, суб'єктами господарювання за вилами економічної діяльності тощо, що свідчить про інтенсивність економічної діяльності. Освоєність відображає ступінь використання наявного потенціалу території, включаючи площу території, структуру населення (частку економічно активного населення в загальній чисельності населення), фондооснащеність території та економічно активного населення тощо. Вона є індикатором ступеня реалізації ресурсних можливостей території та рівня її інституційної, соціальної та економічної спроможності.

Одним з важливих показників насиченості території є щільність населення, яка характеризує ступінь концентрації людських ресурсів. Щільність розраховується за формулою:

$$M = \frac{N}{S}, \quad (1)$$

де:

M – щільність населення (осіб/км²);

N – кількість населення території (осіб);

S – площа території (км²)

Одним із важливих показників освоєності території, який характеризує рівень економічного розвитку та добробут населення території, є доходи на 1-ого мешканця (2). Цей показник відображає фінансову забезпеченість та економічну активність території:

$$D = \frac{R}{N} \quad (2)$$

де:

D – доходи на 1-го мешканця (тис. грн./особу);

R – загальна сума доходів, отриманих на території (тис. грн.);

N – кількість населення території (осіб).

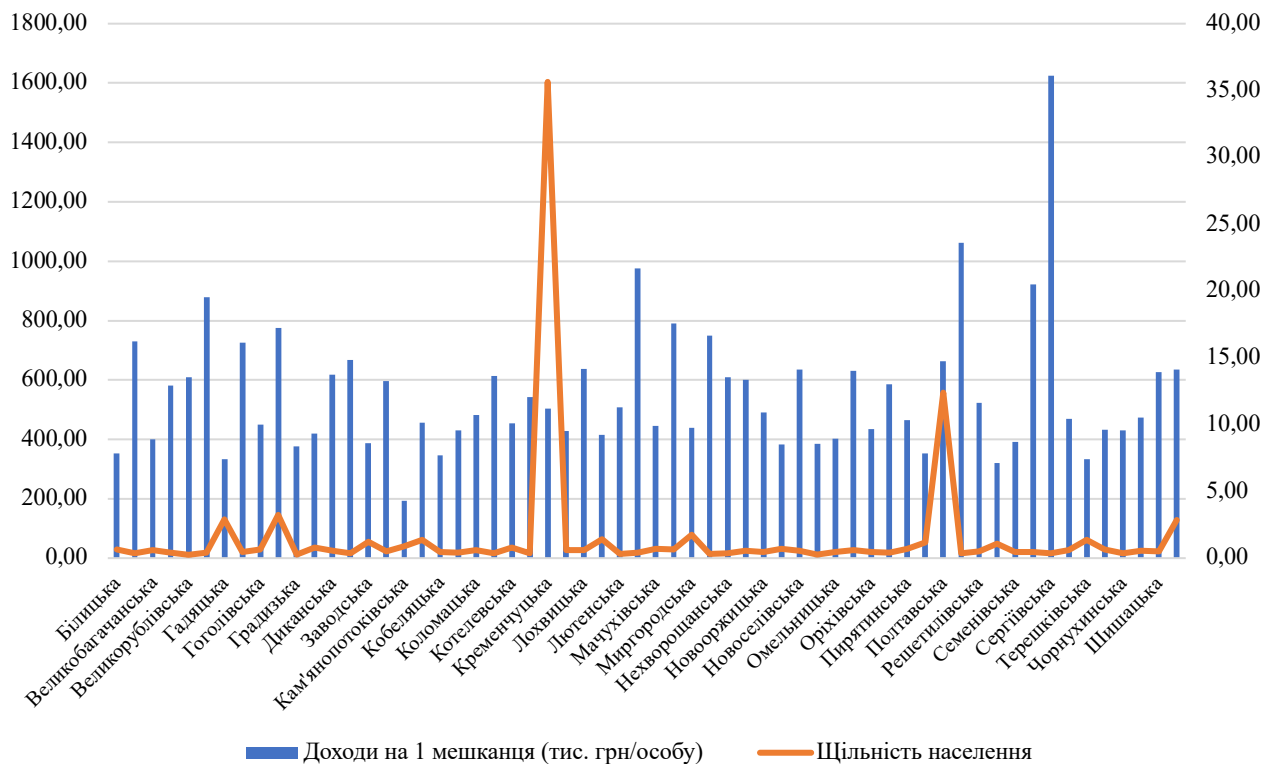

Рис. 1. Порівняльна характеристика просторово-економічного позиціонування територіальних громад Полтавської області у 2024 році за показниками надходжень на 1-ого мешканця (тис. грн./ос) та щільності населення (осіб/км²)

Джерело: складено автором за [9]

Варто зауважити, що крім того для цілей економічної діагностики територіальних систем можуть бути використані і додаткові показники, що характеризують деякі їх параметри освоєності та насиченості. Для забезпечення комплексності методики позиціонування територіальних систем необхідним є формування інтегральних показників, що дозволить повноцінно врахувати структурні особливості об'єкту дослідження (3),(4):

$$I_M = \frac{1}{k} \sum_{i=1}^k w_i * M_{i, \text{норм}} \quad (3)$$

де:

I_M - інтегральний показник насиченості;

k - кількість часткових показників, включених до індексу насиченості;

$M_{i, \text{норм}}$ - нормалізоване значення i -го показника насиченості;

w_i - ваговий коефіцієнт i -го показника, що визначається експертним методом або методом головних компонент (при $\sum_{i=1}^k w_i = 1$).

При цьому розрахунок інтегрального показника освоєності території (I_D) може мати такий вигляд:

$$I_D = \frac{1}{z} \sum_{j=1}^z \theta_j * D_{j, \text{норм}} \quad (4)$$

де:

I_D - інтегральний показник освоєності;

z - кількість часткових показників, включених до індексу освоєності;

$D_{j, \text{норм}}$ - нормалізоване значення j -го показника освоєності;

θ_j - ваговий коефіцієнт j -го показника, що визначається експертним методом або методом головних компонент (при $\sum_{j=1}^z \theta_j = 1$).

Виходячи з умовного розрахунку інтегральних показників можна умовно побудувати просторово-економічну матрицю територіальних систем, виділяючи чотири групи їх характеристик (рис. 2).

Розподіл територіальних систем за середніми (медіанними) значеннями насиченості та освоєності формує чотири стратегічні квадранти, кожен з яких вимагає диференційованого підходу в рамках реалізації політики регіонального розвитку:

I. Зона сталого зростання (висока D / висока M). До цього квадрату входять території – лідери, що демонструють високу концентрацію ресурсів та їхню ефективну економічну реалізацію. Для цієї групи має бути

рекомендована інноваційна стратегія підтримки. Основний фокус на залученні інвестицій у високотехнологічний сектор та розвиток людського капіталу для збереження конкурентних переваг та поширення позитивних ефектів на суміжні території.

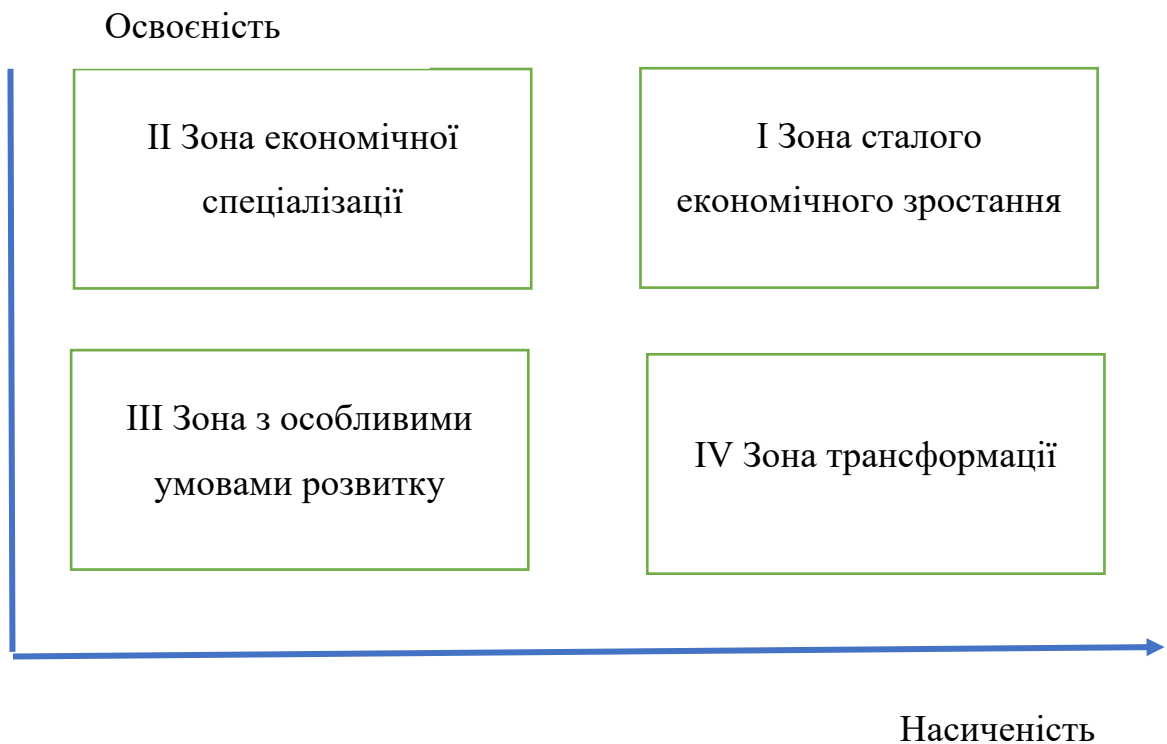

Рис. 2. Просторова матриця територіальних систем за рівнем економічного розвитку

Джерело: складено автором

II. Зона економічної спеціалізації (висока D / низька M). До цієї групи входять території структурної залежності. Це можуть бути індустріальні або аграрні центри з високопродуктивними підприємствами. Для цієї групи може бути рекомендована стратегія соціального стимулювання та розвитку людського капіталу. Основний фокус на стимулюванні міграції, розвитку соціальної та житлової інфраструктури тощо.

III. Зона з особливими умовами розвитку (низька D / низька M). Тут зосереджені території - ар'єргарди. Вони мають слабкий економічний та демографічний потенціал. Необхідна стратегія фокусної консолідації та економічної диверсифікації, спрямована на створення базової інфраструктури, підтримку локального малого бізнесу, раціональне використання внутрішнього потенціалу.

IV. Зона трансформації (низька D / висока M). Ці території мають найбільші дисбаланси у структурі продуктивних сил. Низькі доходи при високій щільності вказують на структурну кризу (високе безробіття, відсутність інвестицій). Для цієї групи може бути рекомендована стратегія антикризового управління та реіндустріалізації, з основним фокусом на активному створенні робочих місць, перекваліфікації населення та залученні інвестицій.

Висновок та перспектива подальших досліджень. Таким чином, розроблено теоретико-методичний підхід економічної діагностики територіальних систем, що базується на зіставленні інтегральних показників насиченості та освоєності. На основі цього підходу сформовано просторово-економічну матрицю, яка дозволяє класифікувати територіальні системи на чотири стратегічні квадранти (зони): сталого зростання, економічної спеціалізації, особливих умов розвитку та трансформації. Для кожної групи обґрунтовано типи стратегій (інноваційна, соціального стимулювання, фокусної консолідації та антикризове управління), що дозволяє виявляти структурні дисбаланси та обґрунтовувати вектори розвитку регіональної політики. Подальші дослідження доцільно спрямувати на розробку моделі просторово-часового позиціонування, яка враховуватиме траєкторії розвитку територіальних систем та просторові ефекти взаємовпливу між територіальними системами.

Література

1. Bortnyk S., Lavruk T., Peresadko V. Strategic Spatial Planning of Territorial Communities to achieve the Sustainable Development Goals. *Visnyk of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series Geology. Geography. Ecology*. 2024. (61). P. 121-136. DOI: <https://doi.org/10.26565/2410-7360-2024-61-10>. URL: <https://periodicals.karazin.ua/geoeco/article/view/25140> (дата звернення: 08.10.2025).
2. Kassoum A., Le Gallo J., Vallone A. Beyond GDP: an analysis of the socio-economic diversity of European regions. *Applied Economics*. 2020. 52(9). P. 1010-1029. DOI: <https://doi.org/10.1080/00036846.2019.1646885>. URL: <https://ideas.repec.org/a/taf/applec/v52y2020i9p1010-1029.html> (дата звернення: 10.10.2025).
3. Liu C., Mamonov K., Kanivets, O. Development of the method of integral assessment of land use of united territorial communities. *Municipal Economy of Cities*. 2022. 4(171). P. 87-91. DOI: <https://doi.org/10.33042/2522-1809-2022-4-171-87-91>. URL: <https://salo.li/8CF98c0> (дата звернення: 10.10.2025).
4. Mapuva J. Skewed rural development policies and economic malaise in Zimbabwe. *African Journal of History and Culture*. 2015. 7(7). P. 142–151. DOI: <https://doi.org/10.5897/AJHC2015.0269>. URL: <https://salo.li/686bA6F> (дата звернення: 10.10.2025).
5. Onyshchuk S. V., Buryk Z., Knysh, P. V. Management of the economic potential of territories in the context of sustainable development: case of Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*. 2019. 17(4). P. 13-25. DOI: [https://doi.org/10.21511/ppm.17\(4\).2019.02](https://doi.org/10.21511/ppm.17(4).2019.02). URL: <https://salo.li/4c3A1f6> (дата звернення: 10.10.2025).
6. Sala-i-Martin X. Regional cohesion: Evidence and theories of regional growth and convergence. *European Economic Review*. 1996. 40. P. 1325-1352.

DOI: [https://doi.org/10.1016/0014-2921\(95\)00029-1](https://doi.org/10.1016/0014-2921(95)00029-1) URL:
<https://salو.li/58638C8> (дата звернення: 10.10.2025).

7. Байтеряков О., Арсененко І., Донченко Л. Просторово-аналіз системи розселення Запорізької області. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Геологія. Географія. Екологія»*. 2022. (57). С. 48–67. DOI: <https://doi.org/10.26565/2410-7360-2022-57-0> URL: [21372-Article Text-38579-1-10-20230307 \(1\).pdf](https://salو.li/21372-Article-Text-38579-1-10-20230307-(1).pdf) (дата звернення: 10.10.2025).

8. Бондарук Т. Точки зростання та їх роль у забезпеченні стійкого економічного розвитку територій. *Економіка та суспільство*. 2021. (28). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-46> URL: <https://salو.li/63b178f> (дата звернення: 10.10.2025).

9. Дашборд «Бюджети територіальних громад України». URL: <https://decentralization.ua/finance/dashboard> (дата звернення: 10.10.2025).

10. Діагностика функціонування регіональної економічної системи: монографія / за наук. ред. Ю.І. Данька, В.В. Медвідь, О.М. Ковальнової; Суми: Університетська книга, 2020. 281 с.

11. Мамонов К. Методологічний підхід до інтегральної оцінки розвитку територій використання земель регіону. *Геодезія та картографія*. 2019. 45(3). С. 110-115. DOI: <https://doi.org/10.3846/gac.2019.8555> URL: <https://salو.li/4DCD35c> (дата звернення: 10.10.2025).

12. Медвідь В.Ю. Моніторинг соціально-економічного розвитку територіальних громад: теоретико-методичні аспекти. *Вісник Полтавського державного аграрного університету. Серія «Публічне управління та адміністрування»*. 2024. № 2. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdau.pma.2024.2> URL: <https://nayka.com.ua/index.php/agrosvit/article/view/963> (дата звернення: 10.10.2025).

13. Олексюк Г., Куйбіда С., Лисяк Н., Попадинець Н. Організація планування розвитку територій у контексті децентралізації державного управління: поєднання інтегрованих, просторових та економічних підходів. *Економіка України*. 2021. 64 (11(720)). С. 23–38. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.11.023>. URL: <https://salo.li/5c42908> (дата звернення: 10.10.2025).

14. Семігуліна І. Б. Теоретичні аспекти просторового розвитку: аналіз світового досвіду формування системи управління територіями. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2021. (7). С. 6–14. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-7-6-14>. URL: <https://salo.li/88894Db> (дата звернення: 6.10.2025).

15. Струк Н. П. Соціально-економічний розвиток територіальних громад і місцеве оподаткування: взаємозв'язок та взаємовплив. *Ефективна економіка*. 2020. (5). DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.5.55>. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7864> (дата звернення: 7.10.2025).

References

1. Bortnyk, S., Lavruk, T., & Peresadko, V. (2024). Strategic Spatial Planning of Territorial Communities to achieve the Sustainable Development Goals. *Visnyk of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series Geology. Geography. Ecology*, (61), 121–136. DOI: <https://doi.org/10.26565/2410-7360-2024-61-10>. URL: <https://periodicals.karazin.ua/geoeco/article/view/25140>

2. Kassoum, A., Le Gallo, J., & Vallone, A. (2020). Beyond GDP: an analysis of the socio-economic diversity of European regions. *Applied Economics*, 52(9), 1010–1029. DOI: <https://doi.org/10.1080/00036846.2019.1646885>. URL: <https://ideas.repec.org/a/taf/applec/v52y2020i9p1010-1029.html>

3. Liu, C., Mamonov, K., & Kanivets, O. (2022). Development of the method of integral assessment of land use of united territorial communities. *Municipal Economy of Cities*, 4(171), 87–91. DOI: <https://doi.org/10.33042/2522-1809-2022-4-171-87-91>. URL: <https://salolii.com/8CF98c0>
4. Mapuva, J. (2015). Skewed rural development policies and economic malaise in Zimbabwe. *African Journal of History and Culture*, 7(7), 142–151. DOI: <https://doi.org/10.5897/AJHC2015.0269>. URL: <https://salolii.com/686bA6F>
5. Onyshchuk, S. V., Buryk, Z., & Knysh, P. V. (2019). Management of the economic potential of territories in the context of sustainable development: case of Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*, 17(4), 13–25. DOI: [https://doi.org/10.21511/ppm.17\(4\).2019.02](https://doi.org/10.21511/ppm.17(4).2019.02). URL: <https://salolii.com/4c3A1f6>
6. Sala-i-Martin, X. (1996). Regional cohesion: Evidence and theories of regional growth and convergence. *European Economic Review*, 40, 1325–1352. DOI: [https://doi.org/10.1016/0014-2921\(95\)00029-1](https://doi.org/10.1016/0014-2921(95)00029-1). URL: <https://salolii.com/58638C8>
7. Baiteriakov, O., Arsenenko, I., & Donchenko, L. (2022). Prostorovo-analiz systemy rozselennia Zaporizkoi oblasti. [Spatial analysis of the settlement system of Zaporizhzhia region]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.N. Karazina. Seriiia «Heolohiia. Heohrafiia. Ekolohiia»*, (57), 48–67. DOI: <https://doi.org/10.26565/2410-7360-2022-57-0>. URL: [21372-Article-Text-38579-1-10-20230307\(1\).pdf](https://salolii.com/21372-Article-Text-38579-1-10-20230307(1).pdf)
8. Bondaruk, T. (2021). Tochky zrostannia ta yikh rol u zabezpechenni stiikoho ekonomichnoho rozvytku terytorii [Growth points and their role in ensuring sustainable economic development of territories]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (28). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-46>. URL: <https://salolii.com/63b178f>

9. Dashbord «Biudzhety terytorialnykh hromad Ukrainy» [Dashboard "Budgets of territorial communities of Ukraine"]. URL: <https://decentralization.ua/finance/dashboard>

10. Danko, Yu. I., Medved, V. V., & Kovalova, O. M. (Eds.). (2020). *Diahnostyka funktsionuvannia rehionalnoi ekonomichnoi systemy: monohrafiia*. [Diagnostics of the functioning of the regional economic system]: monograph. Sumy: Universytetska knyha. 281 p.

11. Mamonov, K. (2019). Metodolohichni pidkhid do intehralnoi otsinky rozvytku terytorii vykorystannia zemel rehionu. [Methodological approach to the integral assessment of the development of land use territories in the region]. *Heodeziia ta kartohrafiia*, 45(3), 110–115. DOI: <https://doi.org/10.3846/gac.2019.8555>. URL: <https://salolii.com/4DCD35c>

12. Medvid, V. Yu. (2024). Monitorynh sotsialno-ekonomichnoho rozvytku terytorialnykh hromad: teoretyko-metodychni aspekty. [Monitoring of socio-economic development of territorial communities: theoretical and methodological aspects]. *Visnyk Poltavskoho derzhavnoho ahrarnoho universytetu. Seriya «Publichne upravlinnia ta administruvannia»*, (2). DOI: <https://doi.org/10.32782/pdau.pma.2024.2>. URL: <https://nayka.com.ua/index.php/agrosvit/article/view/963>

13. Oleksiuk, H., Kuibida, S., Lysiak, N., & Popadynets, N. (2021). Orhanizatsiia planuvannia rozvytku terytorii u konteksti detsentralizatsii derzhavnoho upravlinnia: poiednannia intehrovanykh, prostorovykh ta ekonomichnykh pidkhodiv. [Organization of territory development planning in the context of state administration decentralization: combination of integrated, spatial, and economic approaches]. *Ekonomika Ukrainy*, 64(11(720)), 23–38. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.11.023>. URL: <https://salolii.com/5c42908>

14. Semihulina, I. B. (2021). Teoretychni aspekty prostorovoho rozvytku: analiz svitovoho dosvidu formuvannia systemy upravlinnia terytoriiamy.

[Theoretical aspects of spatial development: analysis of world experience in forming a system of territory management]. *Ekonomichnyi visnyk Natsionalnoho hirnychoho universytetu*, (7), 6–14. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-7-6-14>. URL: <https://salo.li/88894Db>

15. Struk, N. P. (2020). Sotsialno-ekonomichni rozvytok terytorialnykh hromad i mistseve opodatkuvannia: vzaiemozviazok ta vzaiemovplyv. [Socio-economic development of territorial communities and local taxation: interconnection and mutual influence]. *Efektivna ekonomika*, (5). DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.5.55>. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7864>